Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження»
*(реєстр. № 16092 від 21.09.2026)**

Анотація. *В інформаційній довідці проаналізовані пропоновані у законопроєкті за реєстр. № 16092 (далі – законопроєкт) зміни до порядку кримінального провадження в частині міжнародного співробітництва, зокрема щодо удосконалення механізмів міжнародної правової допомоги, порядку направлення та виконання запитів, використання електронних комунікацій, міжнародного розшуку, екстрадиції та передачі засуджених осіб, а також взаємодії з іноземними державами та міжнародними організаціями. Окрему увагу приділено питанням захисту інформації, використанню електронних документів та дистанційних процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва.*

За результатами аналізу визначено окремі правові ризики та неузгодженості, які можуть впливати на належну реалізацію запропонованих положень у правозастосовній діяльності.

Ключові слова: *кримінальне провадження, міжнародне співробітництво, міжнародна правова допомога, електронні комунікації, міжнародний розшук, міжнародний запит, екстрадиція, передача засуджених осіб, електронні документи, захист інформації, конфіскація активів.*

Вступ

Міжнародне співробітництво у кримінальних провадженнях є одним із ключових механізмів протидії транснаціональній злочинності, відмиванню коштів, фінансуванню тероризму, шахрайству та іншим кримінальним правопорушенням, наслідки яких виходять за межі юрисдикції однієї держави. Ефективність такого співробітництва значною мірою залежить від наявності чітких процедур направлення та виконання запитів про міжнародну правову допомогу, оперативного обміну інформацією, належного регулювання питань екстрадиції, передачі засуджених осіб, розшуку, арешту та конфіскації активів, а також використання сучасних засобів електронної комунікації.

Відповідність національного законодавства міжнародним стандартам у цій сфері є одним із напрямів удосконалення системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Зокрема, відповідні положення передбачені пунктами 19, 20, 22 Плану дій щодо удосконалення національної системи фінансового моніторингу за результатами 5-го раунду оцінки України Комітетом експертів Ради Європи з питань оцінки заходів протидії відмиванню коштів та

фінансуванню тероризму (MONEYVAL)[1]. Підхід FATF[2] передбачає забезпечення державами широких можливостей для міжнародної правової допомоги, зокрема у справах, пов'язаних із відмиванням коштів, фінансуванням тероризму, розшуком, заморожуванням, арештом і конфіскацією активів. Рекомендація 37 FATF орієнтує держави на забезпечення конструктивної та ефективної міжнародної правової допомоги, тоді як Рекомендація 38 стосується механізмів міжнародного співробітництва щодо заморожування, арешту та конфіскації майна.

Європейський підхід до міжнародного співробітництва у кримінальних справах ґрунтується на поступовому переході від традиційної моделі направлення запитів між центральними органами до більш оперативних механізмів прямої взаємодії компетентних органів, взаємного визнання процесуальних рішень та використання захищених електронних каналів обміну інформацією. Показовим документом у цьому контексті є Директива 2014/41/ЄС про Європейський слідчий ордер[3], яка передбачає виконання процесуальних дій для отримання доказів на засадах взаємного визнання судових рішень. При цьому її положення поєднують спрощення транскордонного отримання доказів із вимогами щодо дотримання фундаментальних прав та процесуальних гарантій.

Для України питання ефективного міжнародного співробітництва набуває додаткового значення у контексті виконання зобов'язань, пов'язаних із процесом вступу до Європейського Союзу. Розвиток відповідного законодавства має забезпечувати не лише формальну можливість співпраці з компетентними органами іноземних держав, а й оперативність, взаємність, належний рівень захисту інформації та персональних даних, можливість використання електронних документів і комунікацій, а також ефективне виконання запитів щодо розшуку, арешту та конфіскації активів.

Окремого значення у цьому контексті набуває співробітництво України з Європейською прокуратурою (EPPO). Регламент (ЄС) 2017/1939[4] визначає повноваження EPPO щодо розслідування та переслідування кримінальних правопорушень, що завдають шкоди фінансовим інтересам Європейського Союзу, а європейські прокурори виконують, зокрема, функції каналів зв'язку та обміну інформацією між центральним офісом EPPO і відповідними національними органами. Для України це має практичне значення з огляду на реалізацію Ukraine Facility. Регламент (ЄС) 2024/792[5] передбачає зобов'язання України забезпечувати своєчасне опрацювання запитів про міжнародну правову

---

[1] План дій щодо удосконалення національної системи фінансового моніторингу за результатами 5-го раунду оцінки України Комітетом MONEYVAL. URL: https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/koordinacija/koordinaciini-plani/plan-dii-sczodo-udoskonalennja-nacionalno-sistemi-finansovogo-monitoringu-za-rezultatami-5go-raundu-ocinki-ukrani-komitetom-MONEYVAL.html

[2] Рекомендації FATF. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5%20round%20FATF.pdf

[3] Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0041&utm_source=chatgpt.com

[4] Регламент (ЄС) 2017/1939 від 12 жовтня 2017 року про імплементацію посиленої співпраці стосовно створення Європейської прокуратури. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_025-17#Text

[5] Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj/eng

допомогу та екстрадицію, що надходять від ЕРРО і компетентних органів держав-членів у справах щодо кримінальних правопорушень, які стосуються коштів Ukraine Facility, а також співробітництво у сфері запобігання, виявлення, розслідування та переслідування шахрайства та інших правопорушень, що впливають на фінансові інтереси ЄС.

Важливість цього напряму підтверджується також практикою співробітництва ЕРРО з українськими правоохоронними органами. Зокрема, ЕРРО укладено робочі домовленості з Офісом Генерального прокурора, Національним антикорупційним бюро України та Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою для сприяння співробітництву у відповідних розслідуваннях.

Водночас європейський досвід демонструє *різні моделі* нормативного забезпечення міжнародного співробітництва.

В Естонії, наприклад, міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні системно врегульоване окремим розділом 19 Кримінально-процесуального кодексу (Code of Criminal Procedure[6]). § 433 визначає загальні засади міжнародного співробітництва та охоплює екстрадицію, взаємну допомогу у кримінальних справах, виконання судових рішень іноземних судів, передачу кримінальних проваджень, співробітництво з Міжнародним кримінальним судом та Eurojust. Окремі положення присвячені екстрадиції (§§ 438–459), взаємній допомозі у кримінальних справах (§§ 460–463), а також співробітництву з державами-членами ЄС. Така структура забезпечує системне врегулювання різних форм міжнародного співробітництва в межах одного нормативного масиву.

У Німеччині основні питання міжнародної правової допомоги врегульовані спеціальним Законом про міжнародну правову допомогу у кримінальних справах (IRG)[7], який взаємодіє з Кримінальним процесуальним кодексом[8]. Показовим для аналізованого законопроєкту є § 77a IRG, який прямо регламентує електронні комунікації та ведення справ в електронній формі. Нормою передбачено можливість подання оригіналів або засвідчених копій документів в електронній формі за визначених законом умов, із використанням кваліфікованого електронного підпису або іншого захищеного способу, що гарантує автентичність та цілісність документа.

Німеччина окремо імплементувала механізм Європейського слідчого ордера у §§ 91a–91j IRG. Зокрема, § 91d встановлює вимоги до форми та змісту відповідного запиту, підтвердження його отримання, а § 91j регламентує направлення запитів німецькими органами. Закон також передбачає спеціальні правила щодо передачі інформації та персональних даних між правоохоронними органами держав-членів ЄС (§§ 92–92c), а також транскордонного перехоплення телекомунікацій (§ 92d). Такий підхід є показовим у частині поєднання

[6] Code of Criminal Procedure. URL: https://www.riigiteataja.ee/en/akt/522052025001

[7] Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen – IRG. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_irg/englisch_irg.html?utm_source=chatgpt.com

[8] Strafprozeßordnung. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/

цифровізації міжнародної взаємодії з формальними вимогами до автентичності, цілісності та допустимості інформації.

У Франції питання міжнародної судової допомоги у кримінальних справах врегульовані, зокрема, Титулом X Кримінального процесуального кодексу (Code de procédure pénale)[9], статтями 694–696-107. Стаття 694 передбачає загальний порядок передачі запитів про правову допомогу, якщо міжнародним договором не передбачено іншого порядку. Водночас стаття 694-1 встановлює спеціальний механізм для невідкладних випадків: запити іноземних судових органів можуть безпосередньо надсилатися компетентному прокурору або слідчому судді, зокрема, через генерального прокурора. Стаття 694-2 визначає органи, уповноважені виконувати такі запити.

Таким чином, європейська практика свідчить про поєднання декількох підходів до організації міжнародного співробітництва: централізованої передачі запитів як загального правила; можливості прямої комунікації у визначених законом або договором випадках; використання електронних документів та захищених каналів комунікації; взаємного визнання процесуальних рішень; а також спеціального регулювання обміну інформацією, персональними даними та доказами. Водночас цифровізація процедур не розглядається відокремлено від вимог щодо автентичності документів, цілісності інформації, захисту персональних даних, процесуальних гарантій та визначення компетентних органів.

З огляду на зазначене, удосконалення положень Кримінального процесуального кодексу України щодо міжнародного співробітництва має здійснюватися з урахуванням як міжнародних стандартів FATF, так і підходів Європейського Союзу до взаємної правової допомоги, обміну інформацією, електронної комунікації та взаємного визнання процесуальних рішень. Водночас імплементація відповідних механізмів потребує чіткого визначення повноважень компетентних органів, способів підтвердження автентичності електронних документів, порядку передачі та використання отриманої інформації, гарантій захисту персональних даних, а також правових наслідків недотримання встановлених процедур.

Варто відмітити, що питання міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, зокрема щодо розслідування і переслідування міжнародних злочинів; національних законодавчих прогалин у контексті рекомендацій Європейської комісії, представлених у Звіті щодо прогресу України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2025 року, та інші теми висвітлено в Інформаційній довідці щодо міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні (переговорний розділ 24 «Юстиція, свобода та безпека»), підготовленій Дослідницькою службою Верховної Ради України[10].

---

[9] Code de procédure pénale. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/

[10] Інформаційна довідка щодо міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні (переговорний розділ 24 «Юстиція, свобода та безпека»). *Дослідницька служба Верховної Ради України*. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/law_judic_activ/inform_references-pravsud/77248.html

Основна частина

Метою законопроєкту визначено «вдосконалення існуючих механізмів міжнародного співробітництва у кримінальних справах та виконання деяких міжнародних зобов'язань».

У зв'язку з цим пропонуються зміни до низки статей Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та доповнення його новими статтями, а також зміни до Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України), пов'язані зі змінами до КПК України.

Підтримуючи необхідність удосконалення міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні та законодавче забезпечення реалізації заходів Дорожньої карти з питань верховенства права в частині такого співробітництва, вважаємо за доцільне зазначити таке.

До статей 281, 335 КПК України законопроєктом пропонується ввести термін «міжнародний розшук». Такий розшук «прив'язується» до перебування особи за межами України (друге речення частини першої статті 281 КПК України) і, як випливає із запропонованих положень частини другої статті 281, частини першої статті 335 КПК України, відмежовується від «розшуку», так би мовити існує паралельно з ним, оскільки вживається термінологічний ряд «розшук (міжнародний розшук)». Згідно з приписами частини першої статті 281 виходить, що: (а) якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або він виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України – оголошується розшук; (б) якщо підозрюваний перебуває за межами України (зокрема й на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором) – оголошується в міжнародний розшук. Такий підхід є логічним, але потребує системного узгодження з іншими положеннями КПК України.

Якщо розмежовуються розшук і міжнародний розшук, то уточненню підлягають назва статті 281 КПК України, а також положення абзацу другого частини першої і частини другої цієї статті – у контексті оперування термінологічним рядом «розшук (міжнародний розшук)». Зокрема, доцільно викласти в такій редакції абзац другий частини першої статті 281 КПК України: «До оголошення підозрюваного в розшук (міжнародний розшук) слідчий, прокурор зобов'язаний вжити заходів щодо встановлення його місцезнаходження»; а частину другу: «Про оголошення розшуку (міжнародного розшуку) виноситься окрема постанова, якщо досудове розслідування не зупиняється …».

Водночас утворюється колізія між розумінням міжнародного розшуку у статті 281 і у главі 24-1 КПК України, адже згідно з положеннями останньої спеціальне досудове розслідування здійснюється стосовно підозрюваного, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук. Такі ж підходи використано і в інших статтях КПК України: частині п'ятій статті 139, частині четвертій статті 183, частині шостій статті 193 КПК України.

Крім того, законопроєктом не визначено змісту поняття «міжнародний розшук», його відмінностей від розшуку як процесуального інституту та юридичних наслідків оголошення особи саме в міжнародний розшук. Сам факт перебування підозрюваного за межами України не обов'язково означає здійснення міжнародного розшуку, оскільки міжнародний розшук передбачає застосування відповідних механізмів міжнародної взаємодії. У зв'язку з цим потребують уточнення правові підстави, порядок та наслідки оголошення особи в міжнародний розшук, а також співвідношення цього інституту з міжнародною правовою допомогою, видачею особи (екстрадицією) та положеннями глави 24-1 КПК України.

Частину першу статті 537 КПК України законопроєктом пропонується доповнити пунктом 13-5) «про виконання вироку суду іноземної держави, що здійснюється на підставі глави 46 цього Кодексу, у разі його зміни чи пом'якшення покарання». На нашу думку, вказівка на главу 46 у цілому не відповідає вимозі правової визначеності, оскільки ця глава налічує 13 статей – як щодо визнання та виконання вироків судів іноземних держав, так і щодо передачі засуджених осіб, а правила щодо зміни / скасування вироку іноземної держави (акцент на які зроблено в пункті 13-5) передбачені статтею 612 КПК України. У цій статті йдеться про можливість судом іноземної держави змінити або скасувати вирок. Тож ця норма підлягає уточненню, наприклад: «13-5) про виконання вироку суду іноземної держави у разі його зміни чи скасування згідно зі статтею 612 цього Кодексу».

Водночас запропоноване положення не визначає характеру рішення, яке має бути прийняте судом у зв'язку зі зміною чи скасуванням вироку суду іноземної держави, а також процесуального механізму перегляду раніше прийнятого рішення щодо його виконання в Україні. З огляду на те, що стаття 612 КПК України спеціально регулює повідомлення про зміну або скасування вироку суду іноземної держави, доцільним є узгодження запропонованого пункту 13-5 із цією нормою.

У зв'язку з розширенням змісту поняття «запитуюча сторона» (пропоновані законопроєктом зміни до пункту 4 частини першої статті 541 КПК України) і розкриттям змісту терміносистеми «компетентний орган» (пункт 7 частини першої статті 541 КПК України) логічним видається й формулювання поняття «міжнародна організація, уповноважена здійснювати кримінальне провадження». Також пропоновані зміни зумовлюють відповідні уточнення до статті 543 КПК України, оскільки в ній перераховуються органи (установи), що розглядають запит іноземної держави.

При цьому запровадження окремого суб'єкта – міжнародної організації, уповноваженої здійснювати кримінальне провадження, – потребує системного визначення її процесуального статусу в межах розділу IX КПК України. Зокрема, необхідно узгодити таке поняття з положеннями, що визначають порядок направлення та розгляду запитів, підстави для відмови у їх виконанні, компетенцію центрального органу України, вимоги до форми та змісту запиту, а також порядок використання результатів його виконання. Самого включення

відповідного поняття до статті 541 КПК України недостатньо для визначення його процесуального статусу.

Із пропонованого пункту 4 частини другої статті 557 КПК України (в редакції законопроєкту) вбачається, що, якщо діяння, якого стосується запит, не є кримінальним правопорушенням відповідно до Закону України про кримінальну відповідальність, а процесуальні дії, які є предметом запиту, не потребують спеціального дозволу, то відмовити у виконанні такого запиту не можна. Це видається недостатньо узгодженим із загальною конструкцією підстав для виконання запиту.

Якщо йдеться про необхідність виконання процесуальних дій, які потребують спеціального дозволу згідно з нормами КПК України (стаття 562 КПК), необхідно враховувати, що допустимість проведення відповідної процесуальної дії в Україні може залежати від додаткових умов, установлених КПК України, незалежно від кримінально-правової кваліфікації діяння.

Крім того, запропонована конструкція може створювати невизначеність щодо співвідношення цієї підстави для відмови з принципом подвійної кримінальної караності. Необхідно чітко визначити, чи йдеться про оцінку кримінальної караності діяння, щодо якого здійснюється провадження у запитуючій державі, чи про можливість проведення в Україні конкретної процесуальної дії. Ці питання не є тотожними, оскільки правова допустимість процесуальної дії в Україні може залежати від додаткових умов, передбачених КПК України, незалежно від кримінально-правової кваліфікації діяння.

Статтю 559 КПК України пропонується доповнити частиною другою такого змісту (в редакції законопроєкту): «Якщо виконання запиту про міжнародну правову допомогу відкладається відповідно до цієї статті, уповноважений (центральний) орган України повідомляє про це уповноваженому (центральному) органу запитуючої сторони і погоджує з ним умови, за яких виконання запиту може бути здійснено без шкоди кримінальному провадженню, що триває в Україні».

Проте терміносистема «уповноважений (центральний) орган» не вживається відносно запитуючої сторони. Уповноважений (центральний) орган визначено як орган, уповноважений від імені держави розглянути запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і вжити заходів із метою його виконання чи направити до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної правової допомоги (пункт 6 частини першої статті 541 КПК України). Запитуюча сторона – держава, компетентний орган якої звертається із запитом, або міжнародна судова установа (пункт 4 частини першої статті 541 КПК України).

Крім того, законопроєкт не визначає форми та правових наслідків погодження таких умов, а також порядку дій у разі недосягнення відповідної домовленості. Це може створювати невизначеність щодо моменту завершення процедури відкладення виконання запиту та подальшого виконання запиту про міжнародну правову допомогу.

Пропонований у законопроєкті абзац другий у частині другій статті 562 КПК України стосується змісту ухвал слідчого судді, суду, що не становить, на

нашу думку, предмет правового регулювання цієї статті, тим більше з виокремленням лише одного різновиду процесуальних дій і ухвал (тимчасовим доступом до речей і документів). Такі особливості можуть бути визначені індивідуально щодо відповідних процесуальних дій, які потребують спеціального дозволу.

Окрім того, запропоноване регулювання може дублювати загальні вимоги до змісту судових рішень та спеціальні правила, встановлені КПК України щодо проведення відповідної процесуальної дії. Встановлення спеціальної вимоги саме для виконання запиту про міжнародну правову допомогу потребує обґрунтування її необхідності та узгодження з положеннями, які регулюють відповідну процесуальну дію незалежно від міжнародного характеру провадження.

Доповнення частини десятої статті 584 КПК України новими абзацами (в редакції законопроєкту) нівелює загальне правило цієї норми – екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше дванадцяти місяців.

Пропонована законопроєктом частина шістнадцята статті 584 КПК України виходить за межі правового регулювання цієї статті, оскільки торкається питань, не пов’язаних із триманням особи під вартою. Застосування запобіжного заходу, не пов’язаного із триманням під вартою, для забезпечення видачі особи на запит іноземної держави передбачено чинною статтею 585 КПК України.

Окремого врегулювання потребує питання максимального строку застосування заходів, пов’язаних із позбавленням особи свободи у зв’язку з екстрадиційною процедурою. Запропоновані винятки мають бути сформульовані таким чином, щоб забезпечити визначеність загального строку такого обмеження, підстав та порядку його продовження, а також належний судовий контроль. Інакше виникає ризик неоднакового застосування положень статей 583–585 КПК України.

Питання, які пропонується врегулювати в новій статті 590-1 КПК України, вже врегульовані на підзаконному нормативно-правовому рівні – в Інструкції про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийняття) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження, затвердженій наказом Міністерства юстиції України від 19.08.2019 № 2599/5 (пункт 9 розділу V). Перевантаження КПК України зайвими правилами не видається позитивною практикою.

Водночас доцільність перенесення відповідних процедурних положень із підзаконного нормативно-правового акта без визначення на рівні закону нових прав, обов’язків або гарантій учасників кримінального провадження потребує додаткового обґрунтування. Якщо запропонована стаття лише відтворює порядок організаційної взаємодії, це може призвести до надмірної деталізації КПК України та дублювання підзаконного регулювання.

У доповненні частини другої статті 598 КПК України (в редакції законопроєкту) вжито терміносистему «інші аналогічні формальності», що не має правової визначеності і не відповідає термінології Кодексу.

Використання такого формулювання фактично залишає невизначеним перелік дій, які можуть бути віднесені до «аналогічних формальностей», що створює простір для розширеного тлумачення відповідного положення. Доцільно конкретизувати перелік відповідних дій або використати термінологію, яка вже застосовується у КПК України чи міжнародному договорі, що регулює відповідне питання.

Глава 46 КПК України має назву «Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб». У законопроєкті, не змінюючи назви цієї глави і належно не обґрунтовуючи обраний підхід, пропонується уникати лексеми «визнання» (як етапу перед виконанням вироку). Водночас залишаються визнання і виконання вироку суду іноземної держави в частині цивільного позову (частина восьма статті 602 КПК України) і визнання та виконання вироків міжнародних судових установ (стаття 614 КПК України).

Відмова від використання терміна «визнання» без одночасного визначення правової природи відповідної процедури може призвести до невизначеності щодо того, який юридичний ефект має рішення українського суду стосовно вироку іноземного суду. Якщо передумовою виконання такого вироку є його приведення у відповідність із законодавством України, необхідно чітко визначити співвідношення процедур визнання, допущення до виконання та приведення вироку у відповідність із законодавством України.

В абзаці другому частини першої статті 602 КПК України законопроєктом пропонується не допускати вирішення питання про виконання вироку суду іноземної держави, «якщо закінчилися строки давності виконання вироку, передбачені законом України». У цьому випадку, імовірно, мається на увазі Закон України про кримінальну відповідальність або Кримінальний кодекс України (стаття 80 цього Кодексу), що потребує прямого уточнення.

Необґрунтованими видаються пропоновані законопроєктом зміни в частині п’ятій статті 609 КПК України, в якій пропонується замість повідомлення інформації про задоволення Міністерством юстиції України запиту із підтвердженням копії відповідної ухвали направляти іноземній державі, судом якої ухвалено вирок, інформацію про результати розгляду клопотання.

Насамперед виникає питання щодо форми такого повідомлення і його підтвердження, яким у чинній редакції є копія ухвали суду. Потребує також уточнення момент, з якого інформація про результати розгляду клопотання може вважатися достатньою підставою для подальших дій запитуючої держави. Зокрема, доцільно визначити, чи повинна така інформація містити відомості про набрання судовим рішенням законної сили, можливість та строк його оскарження, а також правові наслідки такого оскарження.

В оновленій законопроєктом редакції статті 610 КПК України не враховано випадки, коли діяння, за яке особу засуджено судом іноземної держави, не є кримінально караним за Кримінальним кодексом України. При цьому, з одного боку, у пропонованих змінах вказується на те, що «якщо особу засуджено за

вчинення кількох правопорушень, не всі з яких є кримінально караними за законом України (яким законом?), суд визначає правову кваліфікацію тих діянь, які є кримінально караними за законом України» (пункт 1 частини третьої статті 610 у редакції законопроекту); а з іншого боку – категорично не допускається «вирішення питання про звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміна більш м'яким, а також пом'якшення призначеного покарання, якщо це не передбачено вироком суду іноземної держави, одночасно з вирішенням питання про приведення вироку іноземної держави у відповідність із законодавством України» (абзац другий частини третьої статті 610 у редакції законопроекту).

Оскільки в частині четвертій статті 10 Кримінального кодексу України вказується, що виконання в Україні вироку іноземного суду чи міжнародної судової установи можливе, якщо діяння, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, згідно з цим Кодексом визнається кримінальним правопорушенням або було б кримінальним правопорушенням у разі його вчинення на території України, це повинно знайти відображення в уточнюючих змінах до КПК України.

Крім того, потребує чіткого врегулювання питання про наслідки встановлення того, що лише частина діянь, за які особу засуджено іноземним судом, відповідає вимогам частини четвертої статті 10 КК України. Зокрема, необхідно визначити, чи має суд у такому випадку приводити у відповідність лише покарання за діяння, які визнаються кримінальними правопорушеннями за законодавством України, чи відмовляти у виконанні вироку в іншій частині. Відсутність такого правила може спричинити неоднакове застосування положень статті 610 КПК України.

У частині п'ятій статті 610 КПК України поряд із засудженою особою з'являється особа, до якої застосовано примусові заходи медичного характеру, про яку в інших приписах цієї статті не йшлося. Процесуальна діяльність відносно такої особи має певні відмінності, які необхідно враховувати при нормотворчому удосконаленні, зокрема й у частині шостій цієї статті (у редакції законопроєкту) стосовно надання згоди засудженим (законним представником особи, до якої застосовано примусові заходи медичного характеру).

Окремо потребує врегулювання питання про процесуальний статус особи, до якої застосовано примусові заходи медичного характеру, з огляду на те, що положення статті 610 КПК України в цілому побудовані щодо засудженої особи та покарання. Механічне поширення окремих положень на таку особу не враховує відмінностей правової природи кримінально-правових заходів, порядку їх застосування, зміни та припинення, а також процесуальних прав відповідної особи та її законного представника.

Пропонований законопроєктом у частині дев'ятій статті 610 КПК України касаційний порядок оскарження ухвали суду є дискусійним і потребує узгодження із загальною системою перегляду судових рішень, встановленою КПК України. Необхідно чітко визначити суб'єктів такого оскарження, строк та порядок його здійснення, наслідки подання касаційної скарги для виконання рішення, а також співвідношення такого оскарження з іншими передбаченими Кодексом процедурами перегляду судових рішень.

Має місце правова невизначеність між абзацами першим і другим пропонованої частини десятої статті 610 КПК України: у першому абзаці йдеться про копію ухвали суду, яка надсилається Міністерству юстиції України на наступний день після її ухвалення, а в абзаці другому – про надіслання копії ухвали у п'ятиденний термін. Зрозуміло, що в першому абзаці мається на увазі надсилання копії судового рішення з метою можливого оскарження Міністерством юстиції України такої ухвали, а у другому – для виконання ухвали суду. Проте ці правила потребують більшої визначеності, розмежування, можливо, виокремлення в різних частинах цієї статті.

Водночас запропонована редакція статті 610 КПК України потребує уточнення меж повноважень суду при приведенні вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України. Зокрема, має бути однозначно визначено, чи може наслідком такого приведення бути призначення іншого виду або розміру покарання, який погіршує становище засудженої особи порівняно з вироком іноземного суду, та які критерії мають застосовуватися судом при виборі відповідного покарання.

Якщо в частині другій статті 152 КВК України вжити слово «також» у контексті застосування до засудженої особи, переданої в Україну для подальшого відбування покарання, підстав звільнення від відбування покарання, виходить, що до такої особи застосовуються й усі інші, визначені вище (у чинній редакції статті 152 КВК України) підстави, а це не відповідає дійсності. Наприклад, до такої особи не можуть бути застосовані закони України про амністію, про помилування тощо. Тому виклад цієї норми потребує коригування в напрямі визначення таких підстав саме до особи, переданої в Україну для подальшого відбування покарання.

Крім того, доцільно чітко розмежувати загальні підстави звільнення від відбування покарання, передбачені КВК України, та спеціальні підстави, які можуть застосовуватися до особи, переданої в Україну для подальшого відбування покарання. Таке розмежування необхідне для недопущення поширення на передану особу правових наслідків, які не випливають із умов передачі або вироку іноземного суду.

Висновки

Законопроєкт «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» є важливим для забезпечення реалізації Рекомендацій Європейської комісії в частині міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні, проте його положення потребують коригування, а також урахування Рекомендацій 2025 року в частині: імплементації процедури європейського ордеру на арешт (виконання Рамкового Рішення Ради 2002/584/ЈНА від 13.06.2002); запобігання та врегулювання з іншими державами конфлікту юрисдикції (підслідності та підсудності) у кримінальному провадженні (виконання Рамкового Рішення Ради 2009/948/ЈНА від 30.11.2009); врегулювання питань функціонування інформаційно-аналітичної системи стосовно обліку відомостей про притягнення

особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості; забезпечення транскордонного обміну судовими даними (Звіт ЄК, кластер 1, розділ 24 та Дорожня карта з питань верховенства права, заходи 1-4 стратегічного результату 1 підрозділу 4.1. розділу IV).

Потребують додаткового опрацювання запропоновані положення щодо розмежування понять «розшук» та «міжнародний розшук», визначення правового статусу суб'єктів міжнародного співробітництва, зокрема міжнародних організацій, уповноважених здійснювати кримінальне провадження, а також підстав і порядку виконання запитів про міжнародну правову допомогу. Зміни щодо екстрадиційного арешту повинні враховувати загальні правила застосування запобіжних заходів та гарантії дотримання строків обмеження права особи на свободу.

Необхідним є також системне узгодження положень щодо визнання та виконання вироків судів іноземних держав. Насамперед слід уточнити співвідношення процедур визнання, виконання та приведення вироку іноземної держави у відповідність із законодавством України, підстави виконання вироку у разі часткової кримінальної караності відповідного діяння в Україні, процесуальні наслідки зміни або скасування такого вироку, а також межі повноважень українського суду під час приведення цього вироку у відповідність із законодавством України.

З огляду на комплексний характер запропонованих змін, доцільним є їх додаткове узгодження між собою, а також із чинними положеннями Кримінального процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України і Кримінально-виконавчого кодексу України та міжнародними договорами України у сфері міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях. Таке узгодження має забезпечити не лише виконання міжнародних зобов'язань України, а й чіткість процедур, визначеність правового статусу їх учасників, належний судовий контроль та ефективність міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях.

Дослідницька служба
Верховної Ради України

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*